

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cursus Theologico-Moralis

Ad usum Tyronum elucubratus, Et in Quotidianis Prælectionibus

Quoad ea, quæ Moralis Theologia disputat de Legibus, de Præceptis
Decalogi, de Restitutione, ac de Contractibus

Viva, Domenico

Patavii, 1723

Art. I. Quid, & Quotuplex sit Consuetudo?

urn:nbn:de:hbz:466:1-40673

bi gratia, dubitans de obitu prioris conjugis tenetur reddere debitum praesenti conjugi, quia jus praesentis conjugis est certum, & dubium est, an sit illicita redditio debiti ratione conjugis superstitis; praevalet enim jus certum tali dubio: Cum hoc tamen bene stat, quod si adimpletio legis sit admodum onerosa, possit ex hoc capite dari locus Epikejæ, si prudenter existimetur, quod nolit cum magno incommodo Legislator in casu dubio obligare.

Neque dicas; Quotiescumque lex est dubia, non obligat; ergo si dubium

sit, an hic casus lege comprehendatur; nec datur obligatio pro tali casu; quia dubitatur hic, & nunc de lege.

Respondeo enim, concessio antecedente, nego consequentiam. Disparitas est, quia si datur dubium de tota lege, non possidet lex, sed libertas, unde in dubio melior est conditio libertatis; Contra tamen in casu nostro lex certe comprehendit hunc casum, atque adeo possidet jus obligandi; unde in dubio, an Legislator voluerit in tali casu obligare, servanda est lex.

Q U Æ S T I O VII.

De Consuetudine.

Diximus, Consuetudinem esse legem non scriptam, quæ longo, & continuo usu nascitur; & in eo a lege scripta differre, quod hæc initium habeat a voluntate Legislatoris signo externo manifestata; Illa vero initium habeat ab actibus continuatis, quibus accedat saltem implicite Principis voluntas. Quarendum nunc primo, Quid, & quotuplex sit consuetudo? Secundo, Quanam sint ejus conditiones? Tertio, Quanam valeant consuetudinem inducere? Quarto, Quanam sint ejus effectus? Ultimo, Quomodo abrogetur, seu mutetur.

ARTICULUS I.

Quid, & Quotuplex sit Consuetudo?

- I. Consuetudo sumpta pro facto est Frequens usus; Sumpta vero pro jure est Lex non scripta.
- II. Explicatur consuetudinis definitio, & plura inde deducuntur.
- III. In quonam ea differat ab usu frequenti, a stylo fori, & a Prescriptione?
- IV. Consuetudo alia est Canonica; alia civilis. Dividitur etiam in Communem, Nationalem, & Municipalem.

V. Necnon in eam, quæ est juxta legem, Præter legem, & Contra legem.

VI. Num possit Consuetudo dari contra jus Gentium?

Sumi potest consuetudo vel pro facto, vel pro jure; Si sumitur pro facto, prout sumitur in cap. De Constitution. in 6., est ipse frequens usus; Si pro jure sumatur, est Lex non scripta, de qua in præsentibus agimus.

II. Quarendum itaque primo, quomodo consuetudo sumpta pro jure definiatur?

Respondeo, communiter definitur cum

cum Isidor. relato in cap. *Consuetudo*, dist. 1., quod sit *Jus quoddam moribus institutum, quod pro lege habetur, cum deficit lex*; Alii clarius docent, esse *Jus rationabile legitimo tempore prescriptum, moribusque perfecta Communitatis volentis se obligare, & Principis consensu inductum*. Primo debet esse *Jus rationabile, non secus ac lex*; nam utraque respicere debet bonum Communitatis, cum utraque Communitatem obliget; Quare quæ non sunt juxta rationem, & juxta bonum Communitatis, non possunt consuetudine firmari: Verbi gratia, ut notant Doctores, quod homicidæ universim sola pœna pecuniaria puniantur; quod spurii communiter sint hæredes, sicut legitimi. Secundo debet tale jus præscribi tempore legitimo, quod sæpe judicio prudentium definiendum est; & in dubio an sit sufficiens tempus elapsum, requiritur decennium. Tertio, debet induci moribus Communitatis perfectæ: Dicitur autem *Communitas perfecta aliquod Regnum, Provincia, Civitas, non vero Domus privata, &c.* Quarto, debet induci actibus Communitatis volentis se obligare, aliter consuetudo non obligat; Sicut nec legem abrogat consuetudo contraria legi, nisi inducatur ex intentione abrogandi legem: Quare non obligat consuetudo recitandi ter quotidie ad signum publicum, Angelus Domini, vel consuetudo sumendi cineres primo die Quadragesimæ, sumendi aquam lustralẽ, abstinendi a carnibus feria quarta; Nec obligant, quæ ex mera liberalitate, & urbanitate fieri consueverunt, ut notant Rebel., & Menoch. apud Bonac. num. 20., ex leg. 1., ff. de *Servitutibus*; nec quæ introducta sunt ex devotione. Notat tamen Sot. lib. 1. de *Justitia* quæst. 3. cap. 4., quod aliquando consuetudo ex devotione introducta continuatur ex obligatione, vel ex

nova voluntate Principis aliquo modo significata, vel quia a Communitate deinde continuatur, ut obligatoria: Quænam autem sint indicia ad discernendum, num consuetudo inducta sit ex intentione obligationis ponendæ? Explicabimus articulo sequenti: In dubio tamen semper consuetudo censenda est ex devotione, quia nemo præsumitur sibi velle novum onus imponere, nisi id probetur. Quinto, debet Principis consensu induci; quia sine voluntate Principis habentis potestatem ferendi, aut abrogandi leges, nulla potest de novo lex condi, aut abrogari: Satis autem est consensus implicitus, & voluntas illa universalis, quam habet Princeps, quod pro lege habeatur omnis consuetudo rationabilis inducta a Communitate cum intentione obligationis ponendæ, aut cum intentione abrogandi legem suam. Quas omnes condiciones clarius examinabimus articulo sequenti.

III. Ex dictis constat, in quo differat consuetudo ab usu frequenti, *A stylo fori*, & *A præscriptione*; Differt enim ab usu frequenti tanquam effectus a causa, quia usus frequens (quæ est consuetudo sumpta pro facto) parit hoc jus rationabile, seu consuetudinem sumptam pro jure.

Differt a *stylo fori*, tanquam includens ab incluso, quia *stylus* est consuetudo specialis relate ad actus judiciales, seu modus procedendi alicujus *Reipublicæ* in judiciis; unde communiter docent, *stylum Curie Romanæ* facere legem, saltem pro foro externo; quia ex frequenti usu, quo se gerit *Curia Romana* in decisione causarum, oritur obligatio servandi modum illum. Differt demum a *Præscriptione*; quia *Præscriptio* non semper respicit Communitatem, requirit bonam fidem, titulum, inducit obligationem justitiæ, vel ab ea eximit, non vero obligationem legalem: *Se-*

cus vero consuetudo inducit obligationem legalem, respicit essentialiter Communitatem, satis est illi pro titulo Principis consensus; nec requirit bonam fidem; cum possit Princeps interrompere consuetudinem, & revocare legem suam; ubi praescriptio privat Dominum re propria irreparabiliter, & ideo requirit bonam fidem.

IV. Quæritur secundo, Quotuplex sit Consuetudo?

Respondeo, consuetudinem dividi eo modo, quo lex; cum sit in rigore Lex non scripta; Specialiter tamen dividitur primo in Canonicam, quæ Clericorum dumtaxat usu introducta est; & Civilem, quæ vel laicorum dumtaxat, vel laicorum simul, & Clericorum usu dimanat; tunc enim Clerici quasi cives, & partes Reipublicæ in eam conveniunt simul cum laicis, & ideo dicitur Civilis consuetudo, quæ a laicis, & Clericis provenit. Si autem consuetudo Canonica sit totius Ecclesiæ, & consuetudo Civilis sit totius Regni, dicitur jus Canonicum, vel Civile commune; Si sit unius Provinciae, dicitur Nationale; Si unius Civitatis, dicitur Municipale.

V. Dividitur etiam consuetudo in eam, quæ est Juxta legem, Præter legem, & Contra legem. Quæ est juxta legem, non ponit novam legem, sed legem illam exequitur, juxta quam est; non enim illam observat Communitas ex intentione ponendi novam legem, sed ex intentione obediendi. Consuetudo præter legem est illa, quæ novam obligationem imponit, & novam legem condit. Consuetudo contra legem, si sit contra legem humanam, illam abrogat; Si vero sit contra legem Naturalem, & Divinam, est corruptela, non consuetudo habens vim legis; quia Deus non censetur consentire in abrogatione suæ legis per hoc, quod homines longo

tempore contra illam operati sunt; sicut censetur consentire Legislatores humanus; Hic enim ex repugnantia Communitatis ad obediendum legi potest melius discernere, quid expediat bono Communitatis, & sic re melius cognita potest mutare legem suam; Deus vero legem suam non mutat, qui perfectissime cognoscit, quid bono Creaturarum expediat.

VI. Utrum autem dari possit consuetudo contra Jus Gentium? Verbi gratia, quod legatis hostium nullum malum irrogetur; Affirmant probabiliter Pal., & Suar., quamvis sit moraliter impossibile, eo quod jura Gentium sunt valde consona inclinationi naturali, & ideo vix sunt mutabilia.

ARTICULUS II.

De Conditionibus Consuetudinis.

- I. Non pauca enumerantur conditiones ad Consuetudinem obligatoriam inducendam requisita.
- II. Consuetudo dicitur rationabilis, si sit de re honesta, & utili Reipublicæ, etiamsi consuetudo sit contra legem.
- III. In dubio, an sit rationabilis, in favorem consuetudinis introductæ judicandum est, nisi ipsa consuetudo a lege reprobetur.
- IV. Ut Consuetudo vim habeat legis, requiritur temporis diuturnitas, & probabiliter decennium non interruptum; ac forte quadricennium, si sit contra legem Canonicam.
- V. Quanam actuum frequentia requiratur ad inducendam consuetudinem?
- VI. Actus hujusmodi debent esse voluntarii, & ex animo inducendi consuetudinem elicitæ, ac majori parti Communitatis manifesti.
- VII. Etiam actibus malis consuetudo habens vim legis introduci potest.
- VIII. Unde dignoscatur, quod consuetudo